

UCHWAŁA Z DNIA 23 KWIETNIA 2002 R.

I KZP 7/02

W wypadku gdy sąd, rozpoznając wniosek prokuratora – złożony na podstawie art. 324 k.p.k. – o umorzenie postępowania przygotowawczego i zastosowanie środka zabezpieczającego, dojdzie do wniosku, że brak podstaw do orzeczenia takiego środka, odmawia uwzględnienia wniosku i przekazuje sprawę prokuratorowi.

Przewodniczący: sędzia SN T. Grzegorzczyk.

Sędziowie SN: M. Sokołowski (sprawozdawca), E. Strużyna.

Zastępca Prokuratora Generalnego: R. Stefański.

Sąd Najwyższy w sprawie Kazimierza K., po rozpoznaniu, przekazanego na podstawie art. 441 § 1 k.p.k. przez Sąd Okręgowy w G. postanowieniem z dnia 29 stycznia 2002 r., zagadnienia prawnego wymagającego zasadniczej wykładni ustawy:

„Jakiej treści decyzję winien wydać sąd rozpoznający wniosek prokuratora złożony w trybie art. 324 k.p.k. w razie stwierdzenia braku podstaw do orzeczenia środka zabezpieczającego?”

u c h w a l i ł udzielić odpowiedzi jak wyżej.

U Z A S A D N I E N I E

Przedstawione przez Sąd Okręgowy w G. zagadnienie prawne wyłożyło się na tle następującej sytuacji procesowej:

Prokurator Rejonowy w G. skierował do Sądu Rejonowego w G. – na podstawie art. 324 k.p.k. – wniosek o umorzenie postępowania karnego wobec Kazimierza K. o przestępstwo określone w art. 310 § 2 k.k. i art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i orzeczenie względem niego środka zabezpieczającego w postaci umieszczenia w zamkniętym zakładzie psychiatrycznym. Sąd Rejonowy w G. wyrokiem z dnia 19 października 2001 r. uniewinnił Kazimierza K. od zarzuczonego mu czynu ustalając, że popełnił on ten czyn, a w chwili działania nie mógł rozpoznać jego znaczenia i pokierować swoim postępowaniem (art. 31 §1 k.k.), lecz aktualny stan jego zdrowia nie daje podstaw do stosowania wobec niego środków zabezpieczających.

Prokurator Okręgowy w G. zaskarżył powyższy wyrok apelacją zarzucając obrazę przepisów postępowania, a to art. 322 § 1 i art. 324 k.p.k., przez wydanie orzeczenia merytorycznego i to w formie wyroku i wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Prokuratorowi Rejonowemu w G. zgodnie z właściwością, celem umorzenia postępowania.

Przy rozpoznaniu tego środka odwoławczego Sąd Okręgowy w G. powziął wątpliwości, które sformułował w zacytowanym na wstępie pytaniu. W uzasadnieniu swojego stanowiska Sąd Okręgowy wskazał, że w literaturze podzielone są poglądy w kwestii czy sąd rozpoznając wniosek przewidziany w art. 324 k.p.k. władny jest umorzyć postępowania nie orzekając przy tym środka zabezpieczającego. Niezależnie od tego Sąd Okręgowy zwrócił uwagę, że zgodnie z wykładnią przyjętą w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 19 sierpnia 1999 r. sygn. akt I KZP 21/99 (OSNKW 1999 z. 9 – 10 poz. 49) Sąd Rejonowy winien orzec w tej sprawie postanowieniem a nie wyrokiem.

Prokurator Prokuratury Krajowej wniósł o udzielenie na to pytanie następującej odpowiedzi: „w wypadku gdy sąd, rozpoznając wniosek prokuratora – złożony na podstawie art. 324 k.p.k. – o umorzenie postępowania przygotowawczego i zastosowanie środka zabezpieczającego, dojdzie do wniosku, że brak jest podstaw do orzeczenia takiego środka, odmawia uwzględnienia wniosku i zwraca sprawę prokuratorowi”.

Rozstrzygając sprawę Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Instytucja unormowana w przepisach art. 324, art. 354 i art. 380 k.p.k. nie miała odpowiednika w kodeksie postępowania karnego z 1969 r. Ustawodawca wprowadzając nowe rozwiązanie – możliwość umorzenia postępowania przygotowawczego przez sąd – nie sformułował szczegółowych zasad regulujących sposób rozstrzygnięcia, gdy sąd wniosku prokuratora nie podziela. Ustalić je należy zatem w drodze wykładni.

Kompetencja sądu do umorzenia postępowania przygotowawczego jest odstępstwem od zasady, iż organem uprawnionym do umorzenia tego postępowania jest prokurator (art. 305 § 2 k.p.k.) lub Policja (art. 305 § 3 k.p.k.). Stosownie do art. 322 § 1 k.p.k. organy te umarzają postępowanie „jeżeli postępowanie nie dostarczyło podstaw do wniesienia aktu oskarżenia, a nie zachodzą warunki określone w art. 324”. Art. 324 k.p.k. stanowi, że „jeżeli zostanie ustalone, że podejrzany dopuścił się czynu w stanie niepoczytalności, a istnieją podstawy do zastosowania środków zabezpieczających, prokurator po zamknięciu śledztwa lub dochodzenia kieruje sprawę do sądu z wnioskiem o umorzenie postępowania i zastosowanie środków zabezpieczających”.

Trafnie w literaturze i wniosku Prokuratury Krajowej zwrócono uwagę na to, że w art. 324 k.p.k. użyty został funktor zdaniowy „i” będący wyznacznikiem koniunkcji. Koniunkcja oznacza natomiast, że sytuacja przewidziana w tym przepisie zachodzi tylko wówczas kiedy równocześnie występują czynniki połączone funktorem „i” – a zatem gdy sąd umarza postę-

powanie i stosuje środki zabezpieczające. Płyń z tego wniosek, że sąd nie jest władny umorzyć postępowania przygotowawcze bez zastosowania środków zabezpieczających.

Jak już wyżej wskazano, w art. 324 k.p.k. przewidziany jest wyjątek od zasady umarzania postępowania przygotowawczego przez organ prowadzący to postępowanie. Przepisy wyjątkowe nie podlegają rozszerzającej wykładni, a zatem nie ma tu zastosowania rozumowanie *a maiori ad minus*. Dlatego też nie można podzielić prezentowanego w literaturze poglądu, iż sąd może tylko umorzyć postępowanie – bez stosowania środka zabezpieczającego – jeżeli podejrzany popełnił zarzucany mu czyn w stanie niepoczytalności lecz nie zachodzi potrzeba zastosowania środka zapobiegawczego.

Przedstawione rozważania powyższe prowadzą do wniosku, że sąd rozpoznając wniosek przewidziany w art. 324 k.p.k. bada czy:

- podejrzany dopuścił się zarzucanego mu czynu,
- podejrzany w chwili czynu znajdował się w stanie niepoczytalności,
- istnieją podstawy do zastosowania wobec podejrzanego środków zabezpieczających.

Jeżeli nie zachodzi którakolwiek z tych przesłanek, sąd nie może uwzględnić wniosku o zastosowanie środków zabezpieczających i musi dać temu wyraz w swoim rozstrzygnięciu – przez wydanie postanowienia o odmowie uwzględnienia wniosku w tym zakresie.

Powoduje to z kolei, że sąd nie jest władny umorzyć postępowanie i sprawa musi wrócić do etapu przed skierowaniem jej do sądu – czyli w gestię organów prowadzących postępowanie przygotowawcze. W literaturze zwrócono uwagę, że przepisy kodeksu postępowania karnego nie wskazują wprost podstawy prawnej takiej decyzji. Przyjąć należy, że najwłaściwsze będzie tutaj posłużenie się przepisem art. 35 § 1 k.p.k., albowiem umorzenie postępowania przygotowawczego w omawianej sytuacji należy

do właściwości prokuratora. Przepis art. 397 k.p.k. nie zawsze w takiej sytuacji może mieć zastosowanie, a zwłaszcza nie zawsze zachodzić będzie potrzeba uzupełnienia postępowania przygotowawczego.

Zwrócić nadto należy uwagę, że przepis art. 323 § 3 k.p.k. wprowadza odmienne zasady od przyjętych w art. 324 w zakresie orzekania przypadku przedmiotów tytułem środka zabezpieczającego – tworząc tym samym wyjątek od wyjątku. Omówione wyżej zasady nie mają więc zastosowania przy stosowaniu tego środka zabezpieczającego.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy uchwalił udzielić odpowiedzi jak na wstępie.